

ПРОБЛЕМИ МЕДІА-ПРОСТОРУ В «ЗАХІДНИХ» ПОЛІТИЧНИХ СИСТЕМАХ

В пострадянських суспільствах можна спостерегти вельми високий рівень ідеалізації всього того, що традиційно асоціюють із «заходом». Очевидно, що успіхи цих країн поза сумнівом, проте і міфічних моментів вистачає. Одним з найпоширеніших міфів (після «американської мрії», звісно) можна вважати міф про неймовірну свободу слова, що панує на «заході»: в теорії, там чи не рай для вільнодумства.

Проте на практиці медіапростір в «державих розвинутого капіталізму» страждає від тих самих проблем, що й самі держави. Ні про які «рівні можливості» у світі з обмеженими матеріальними ресурсами, контроль над якими знаходиться у невеликого кола людей, не може йти і мови. У більшості сфер, в тому числі – в медіасфері, існує декілька великих гравців, що тісно пов'язані з владою, або є її частиною. Для прикладу можна згадати короткий конфліктний епізод з інформаційно-політичного життя США, пов'язаний з т. зв. «Sinclair Script» (Сценарій Сінклера) [1]. Суть полягала в тому, що на деяких інтернет-ресурсах почали з'являтися ролики («нарізка» з багатьох - приблизно 35-40 каналів), де ведучі новин з різних каналів проголошували одночасно однаковий текст. Як би ми не ставилися до змісту самого послання, це підтверджує нашу тезу про те, що на ринку ми маємо справу з гігантами, котрі, якщо і не володіють монополією на інформування населення, то, як мінімум, здатні впливати на великі аудиторії суто за рахунок кількісних показників. Другим прикладом ставлення до рівних можливостей та рівного представництва в ЗМІ у США, є історія, що наводить Ієн Шапіро [2]. Конституційний Суд США розглядав питання про те, чи не суперечить можливість вкладати необмежену кількість грошей у медіасферу законам про рівне представництво в інформаційному полі. Хоча є очевидним, що шанси бути почутим у телемагната (чи політика, що має хоча б один канал державного масштабу) і незалежного журналіста є зовсім нерівними, більшість суддів все ж висловилися за те, що вони не в праві забороняти людям витратити гроші на власний розсуд. Таке ставлення держслужбовців демонструє, що інтереси фінансових еліт превалюють над знаходженням істини, яка, як відомо, «народжується» в рівноправній суперечці. Якщо слідувати показникам індексу свободи преси, визначеним організацією «Репортери без кордонів» [3], можна здогадатися, що в Європі ситуація не надто відрізняється від Сполучених Штатів, оскільки ситуація в більшості країн ЄС (як і в Штатах) позначена як «задовільна». Оскільки ми продемонстрували на двох показових прикладах, наскільки ця ситуація «задовільна» в США, здогадатися, в якому стані справи Європейського Союзу буде неважко. Проте, є одна суттєва різниця, на яку вказують навіть представники ЗМІ в Сполучених Штатах: з огляду на статтю Bloomberg Opinion [4] можна зрозуміти, що в Європі, на відміну від США, владою все ж таки здійснюється тиск на медіа. У статті згадано ситуацію у ФРН, де на великі соціальні мережі (Twitter, Facebook), що недостатньо активно борються з «hate speech»-ем, тиснули шляхом погроз багатомільйонними судовими штрафами. При цьому, як показала ситуація з блокуванням аккаунтів Дональда Трампа [5], соцмережі в США також не бажають йти проти влади і готові навіть без видимого тиску прямо чи опосередковано діяти в інтересах тих чи інших сторін у політичній боротьбі. Попри те, що Перша поправка Конституції США захищає навіть «hate speech», це не змінює того, що і США, і ЄС мають багато спільних рис, що стосуються функціонування медіапростору. До ключових проблем медіа-простору на «заході» можна віднести такі. По-перше, свобода є, але велике питання в тому, в кого її більше, хоча воно й риторичне. По-друге, які створені механізми існують для функціонування свободи слова, адже сама по собі декларація свобод та невтручання держави (з відсутнім подальшим контролем) ще не є гарантією адекватної реалізації цих самих свобод. По-третє, у можливості вільно казати майже будь-що, є і зворотній бік. Ви майже ніколи не почувете про відповідальність для журналістів чи користувачів мережі за поширення фейків. Простір свободи слова одночасно є і необмеженим простором подвійних стандартів. До того ж, майже ніколи у розмовах про «свободу слова та

преси» ми не знаходимо згадок про соціальний контекст. Ми маємо на увазі те, що у людей є власні думки, є і групове мислення, і колективна уява; наявні приховані і явні соціальні суперечності; важливим є значення культури тієї чи іншої країни, рівень освіченості та вихованості людей, наявність політичної самосвідомості у громадян тощо. Маючи достатньо знань про стан соціуму, медіа не потребують постійного «килимового бомбардування» фейками чи пропагандою – якщо буде дозволено метафоричне висловлювання, іноді достатньо навіть заломленого сонячного променя, щоб у сухому лісі розгорілася пожежа. Грамотна маніпуляція колективною свідомістю здатна активізувати накопичений конфліктний потенціал, достатній, щоб дестабілізувати, штучно підвищити природну гетерогенність суспільства.

Література

1. Este J. Why are Sinclair's scripted news segments such a big deal? URL: <https://theconversation.com/why-are-sinclairs-scripted-news-segments-such-a-big-deal-94365>
2. Шапиро И. Бегство от реальности в гуманитарных науках. (368 с.)
3. 2020 Word Press Freedom Index. URL: <https://rsf.org/en/ranking>
4. Feldman N. Free Speech in Europe Isn't What Americans Think. URL: <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2017-03-19/free-speech-in-europe-isn-t-what-americans-think>
5. Blocked: how the internet turned on Donald Trump. URL: <https://www.theguardian.com/us-news/2021/jan/12/blocked-how-the-internet-turned-on-donald-trump>

Науковий керівник: кандидат філософських наук, доцент Кретов П. В.

Врана А.О.

Черкаський національний університет ім.Б. Хмельницького

ФУНКЦІОНАЛІЗМ ТА ФІЗИКАЛІЗМ У ФІЛОСОФІЇ СВІДОМОСТІ ТА ПРОБЛЕМА ВИБОРУ: КОГНІТИВНИЙ АСПЕКТ

Філософія свідомості є одним з найцікавіших напрямів сучасної світової філософії. Вона відзначається багатоваріативністю підходів та парадигмальних установок. За її понад сторічну історію закріпилася практика різнобічного розгляду кожної проблеми з, часом, радикально полярними позиціями. Найбільш дискусійними є проблеми природи свідомості та її внутрішнього досвіду як суттєвої ментальної ознаки. Вони мають принципове значення у визначенні позиції щодо механізмів вибору та його сутнісних характеристик.

Однією з головних проблем, що вирішує філософія свідомості є визначення співвідношення фізичного до психічного (так звана, психо-фізична проблема або *mind-body problem*). В нашому огляді ми зосередимось на розгляді варіантів її вирішення в межах функціоналізму та фізикалізму з позиції компаративістики щоб простежити їх наслідки на розуміння вибору.

Традиційно, існує багато різновидів функціоналізму, які можна умовно розділити на *теоретичний* (каузальний) функціоналізм («головне – визначити переживання через його каузальну роль, оскільки це засвідчує його реальність і дієвість і одночасно вкорінює його в повсякденній мові» [1, с. 111]), *матеріалістичний* (фізикалістський) функціоналізм (в якому ментальні процеси розглядаються як деякі функції, що відповідають за визначені типи поведінки, які реалізуються на базі нейрофізіологічних станів нервової системи – С. Шумейкер), *машинний* (обчислювальний) функціоналізм (представники цього напрямку Х. Патнем та Д. Деннет розглядають психіку як обчислювальний пристрій, а ментальні стани як обчислювальні стани, уподібнюючи каузальні відношення процесам, які відбуваються в машині Тьюрінга), *психофункціоналізм* (Н. Блок ототожнює ментальні стани з каузальними відношеннями), *редуктивний телеофункціоналізм* (Ф. Дретчке), *функціоналізм “мови думки”* (Дж. Фодор), *нейрофізіологічний* функціоналізм (П. М. Черчленд разом з П. С. Черчленд досліджують нейробіологічні основи свідомості, Я, прийняття рішення, етики, навчання та ін.), операції “глобального простору свідомості” (Б. Баарс) тощо [2, с. 132].